

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozlowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

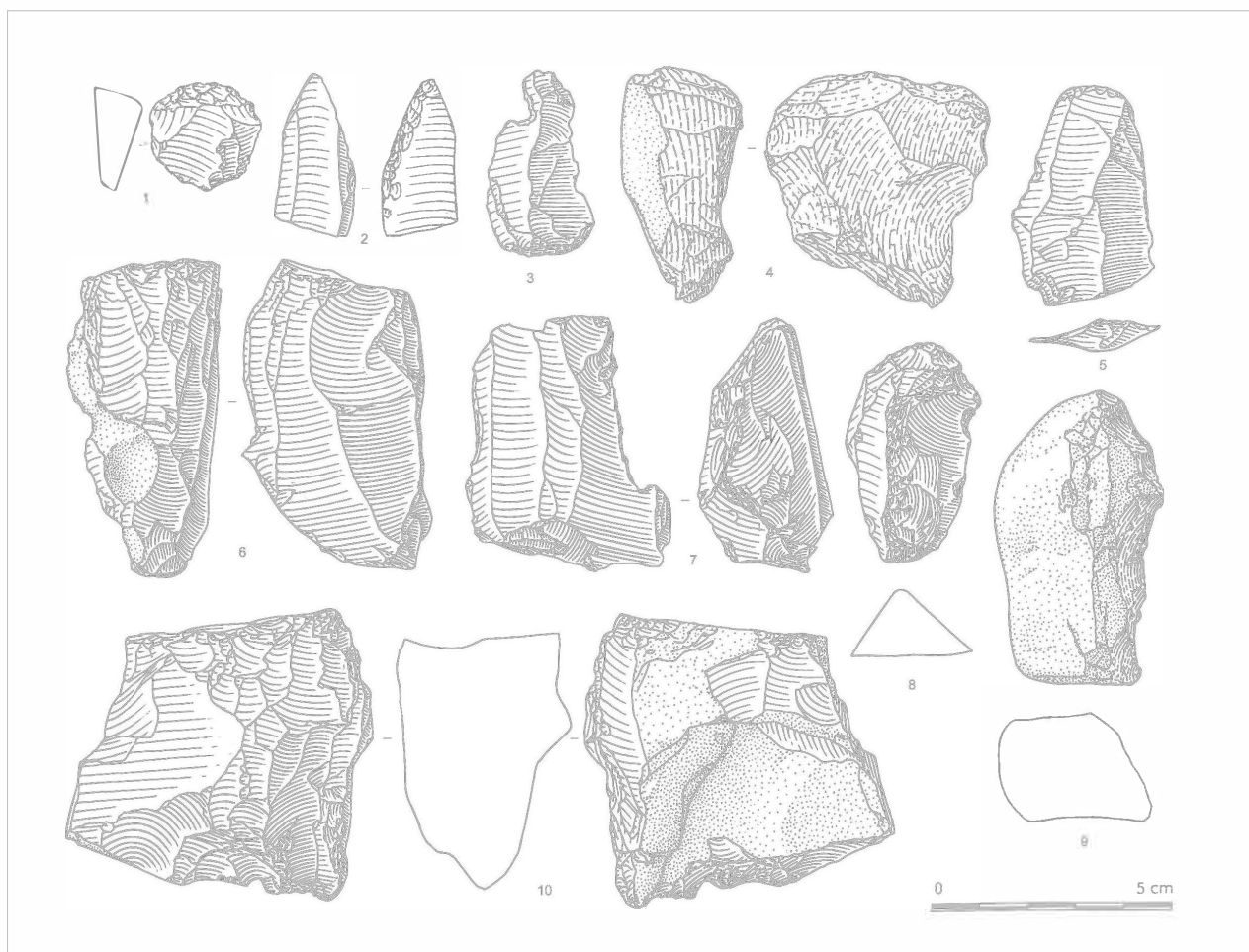
Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obr. 8: Líšeň. Vybrané artefakty. 6, 9: Sonda LC01, ostatní povrchové nálezy z okolí sond. Fig. 8: Líšeň. Selected artifacts. 6, 9: Test pit LC01, other items are surface finds from the vicinity of test pits.

dug a series of test pits during fall and winter of 2008 and we discovered artifacts within intact layers (Fig. 7, 8). The excavation of the site is planned for summer 2009.

BRNO (K. Ú. LÍŠEŇ, OKR. BRNO-MĚSTO)

Líšeň I, „Čtvrtě“. Bohunicien. Sídliště. Povrchový průzkum.

Dne 28. října 2008 proběhl další ze série povrchových sběrů v okolí Líšně (srov. Mlejnek 2007, 2008), při kterém jsme se opět zaměřili zejména na centrální lokalitu Líšeň I-Čtvrtě. Výsledkem byl nález 73 paleolitických a dvou nepatinovaných, patrně postpaleolitických kusů štípané industrie. Ze surovinového hlediska opět převládal lokální rohovec typu Stránská skála (66 %), doplněný rohovcem typu Krumlovský les (14 %), jehož zdroje se mimo jiné nacházejí také v okolí Líšně (Hády), spongolitem (12 %) a drahanským křemencem (5 %). Jeden zlomek čepelky byl zhotoven ze silicitu z glacienních sedimentů a jedna čepel je vyrobena z blíže neurčeného zvětralého materiálu.

Z technologického hlediska se opět potvrdilo, že se jedná o lokalitu zaměřenou na zpracování rohovce typu Stránská skála (Mlejnek 2008). Z technologických kategorií mezi artefakty výrazně dominovaly neurčitelné zlomky a odpad (60 %). Jeden z důvodů je jistě také fakt, že se jedná o povrchovou lokalitu, na které dlouholetá orba způsobila značnou fragmentárnost materiálu. Úštěpy

a zlomky úštěpů s bulbem byly zastoupeny ve 21 % případů, čepelky, čepelky a jejich zlomky v 18 % a zlomek jádra byl v kolekci jen jeden. Jednalo se o fragment podstavy jádra z rohovce typu Stránská skála. Přesné zastoupení jednotlivých technologických kategorií i s udáním použité suroviny uvádí tabulka 1.

Z retušovaných nástrojů byl v souboru přítomen pouze distální fragment drobného mousterského hrotu ze spongolitu (obr. 9: 1). Levalloisický hrot nebyl, na rozdíl od předchozích let, nalezen žádný. Celkově nepřinesl povrchový průzkum příliš nových poznatků, spíše jen potvrdil starší tvrzení o charakteru industrie z této lokality.

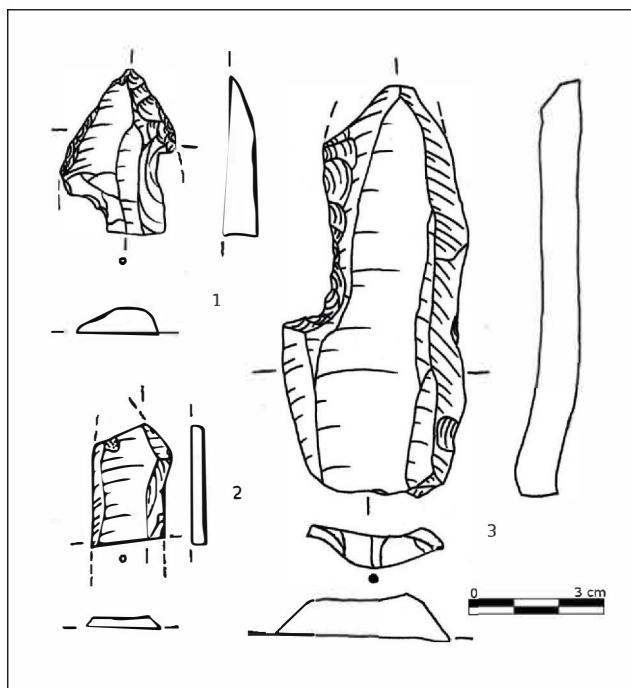
Na základě nových poznatků o existenci intaktních vrstev na lokalitě (srov. článek P. Škrdly a P. Matějce v tomto čísle) byl na léto roku 2009 naplánován archeologický výzkum, jehož cílem je výrazně rozšířit poznatky o této významné paleolitické stanici.

Líšeň VII, „Kryčmasy“. Bohunicien. Sídliště. Povrchový sběr.

Dne 28. října 2008 byl proveden povrchový sběr také na lokalitě Líšeň VII-Kryčmasy, označované ve starší literatuře (Oliva 1981, 1985) jako Podolí I. Tato lokalita se sice nachází na hřebítku směřujícím od centrální stanice v poloze Čtvrtě k Podolí, leží však jednoznačně ještě na katastru Brna-Líšně (srov. Mlejnek 2006, 32), měla by se tak tedy nazývat. Nalezený soubor se skládá z osmi artefaktů, které doplňují kolekci z předchozího roku (Mlej-

Tab. 1: Líšeň I-Čtvrtě, Líšeň VII-Kryčmusy, Líšeň VIII-Hrubé Podsedky. Typy debitaže a zastoupení surovin. *Tab. 1: Líšeň I-Čtvrtě, Líšeň VII-Kryčmusy, Líšeň VIII-Hrubé Podsedky. Types of debitage and raw materials.*

Suroviny	rohovec typu SS	rohovec typu KL	SGS	spongolit	křemenec	jiné	celkem
Líšeň I							
jádra	1	0	0	0	0	0	1
čepel	11	0	1	0	0	1	13
ústěpy	7	5	0	1	2	0	15
fragmenty	29	5	0	8	2	0	44
celkem	48	10	1	9	4	1	73
Líšeň VII							
jádra	0	0	0	0	0	0	0
čepel	2	0	1	2	0	0	5
ústěpy	1	0	0	0	0	0	1
fragmenty	1	1	0	0	0	0	2
celkem	4	1	1	2	0	0	8
Líšeň VIII							
jádra	1	0	0	0	0	0	1
čepel	0	0	0	0	0	0	0
ústěpy	4	0	0	0	0	0	4
fragmenty	1	1	0	0	0	0	2
celkem	6	1	0	0	0	0	7

Obr. 9: 1 – Líšeň I-Čtvrtě, moustérský hrot, spongolit. 2 – Líšeň VII-Kryčmusy, čepel, silicit z glacienních sedimentů. 3 – Líšeň VII-Kryčmusy, levalloiský hrot, rohovec typu Stránská skála. *Fig. 9: 1 – Líšeň I-Čtvrtě, Moustérian point, Cretaceous spongolite, 2 – Líšeň VII-Kryčmusy, blade, erratic flint. 3 – Líšeň VII-Kryčmusy, Levallois point, Stránská skála chert.*

nek 2008) a zejména soubor z této lokality zpracovaný M. Olivou (1981).

Ze surovin, zastoupený opět čtyřmi kusy, převládá rohovec typu Stránská skála následovaný spongolitem (2 kusy). Jeden zlomek čepel je vyroben ze silicitu z glacienních sedimentů (obr. 9: 2) a jeden fragment je z rohovec typu Krumlovský les. Z technologických kategorií

převládá pět kusů zlomky čepelí (2 bazální, 2 mesiální a 1 distální) doplněné jedním úštěpem a dvěma neurčitelnými fragmenty. Přesné zastoupení jednotlivých technologických kategorií i s uvedením použité suroviny udává tabulka 1. Celkově se zdá, že materiál z Líšně VII není tak fragmentární, jako je tomu v případě Líšně I.

Nejzajímavějším nálezem je bezpochyby masivní čepelovitý levalloiský hrot s odlomeným terminálním koncem vyrobený z rohovec typu Stránská skála (obr. 9: 3). Přítomnost tohoto nástroje v kolekci potvrzuje zařazení souboru do bohunicieny.

Zajímavým zjištěním je také přítomnost stop sintu na některých artefaktech (čepel, úštěp, hrot), což by mohlo naznačovat možnost dochování intaktní spráše na lokalitě. Tato možnost bude ověřena v roce 2009 drobnou sondáží na lokalitě.

Líšeň VIII, „Hrubé podsedky“. Bohunicien. Sídliště. Povrchový sběr.

Dne 28. října proběhl také povrchový průzkum na lokalitě Líšeň VIII-Hrubé podsedky. Tato lokalita se nachází na hřebítku, který se táhne od centrální stanice v poloze Čtvrtě směrem k chatám se zahradami nad Podolím, severovýchodně od lokality Líšeň VII-Kryčmusy. M. Oliva (1985) označuje tuto polohu jako Podolí II-Lepiny, třebaže se celá lokalita nachází na katastru Brna-Líšně, a měla by tak tedy být označována (srov. Mlejnek 2006, 33). Na rozdíl od výše popisovaných poloh se na tuto polohu autor příspěvku zaměřil poprvé.

Nově nalezený soubor se skládá ze 7 artefaktů. Většina z nich (6 kusů) je vyrobena opět z rohovec typu Stránská skála, jeden fragment je z přepáleného rohovec typu Krumlovský les. Z technologického hlediska se jedná o 4 úštěpy, 2 neurčitelné zlomky a jedno nepravidelné jádro z rohovec typu Stránská skála. Snad by se mohlo

jednat i o polotovar klínku. Retušovaný nástroj zde nebyl nalezen žádný.

Zajímavou skutečností je intenzivní zasintrování povrchu v případě jádra a dvou ústěpů. Společně s poblíž nalezeným velkým kusem vápnité konkrece („cicváru“) by to mohlo svědčit o přítomnosti spraše na této lokalitě, což by měla prokázat plánovaná sondáž v roce 2009.

Zatímco M. Oliva (1985) umísťuje lokality Podolí I a II na temena dvou hřbítků vybíhajících z návrší Čtvrtě směrem k Podolí, artefakty nalezené roku 2008 se koncentrovaly zejména na oba svahy směřující do žlebu mezi těmito dvěma hřbítky, což naznačuje možnost, že se původně mohlo jednat o jednu lokalitu. Vzhledem k tomu, že všechny nalezené artefakty jsou zaměřovány pomocí GPS, plánujeme do budoucna sepsání studie upřesňující lokalizaci jednotlivých paleolitických stanic v okolí Brna-Líšně.

Za pomoc při povrchovém sběru děkuji Iloně Sýkorové.

Napsání této zprávy bylo podpořeno grantem GA ČR č.: 404/09/H020, Moravskoslezská škola archeologických doktorských studií II.

● *ndřej Mlejnek*

Literatura

- Mlejnek, O. 2006:** Srovnání polohy mladopaleolitických lokalit na Vyškovsku a na Brněnsku. Rkp. oborové práce z archeologie, uložené na ÚAM FF MU Brno.
- Mlejnek, O. 2007:** Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 48, 309–310.
- Mlejnek, O. 2008:** Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 49, 225–227.
- Oliva, M. 1981:** Die Bohunicien-Station bei Podolí (Bez. Brno-Land) und ihre Stellung im beginnenden Jungpaläolithikum. *Časopis Moravského muzea, Sci. soc.* 66, 7–45.
- Oliva, M. 1985:** Příspěvek k lokalizaci paleolitických nálezů v okolí Brna-Líšně (okr. Brno-město, Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 1983, 19–20.

Summary

A new collection of 73 stone artifacts which are likely to belong to the Bohunician industry was found in the field of “Čtvrtě”, Brno-Líšeň (see Mlejnek 2007; 2008). Most of the artifacts were made from Stránská skála chert. Ten pieces were made from Krumlovský Les chert, nine pieces from Cretaceous spongolite, four pieces from quartzite, one piece from erratic flint and one piece from an unidentified raw material. The number of fragments is high and the number of tools is small (see Tab. 1) which suggests a specialization in the processing of Stránská Skála chert. There is only one retouched tool present in the collection – a Mousterian point made from Cretaceous spongolite (Fig. 9).

The most important find at this site was made by Petr Matějec, who collected fossil horse teeth and some stone artifacts covered by sinter on the eastern edge of the Líšeň, “Čtvrtě” field (see article by P. Škrdla and P. Matějec in this volume). A series of test pits excavated by Petr

Škrdla and Petr Matějec furnished evidence for the presence of a Paleolithic cultural layer at this location. Based on these discoveries, an archaeological excavation has been planned for 2009.

Eight stone artifacts were collected at the field of “Kryčmusy” – Brno-Líšeň (former Podolí I). Most of the artifacts are made from Stránská Skála chert. There are also two artifacts made from Cretaceous spongolite, one from Krumlovský Les type chert and one from erratic flint (Fig. 9: 2). The collection consists of five blades, a flake and a fragment. The most interesting find is a Levallois point made from Stránská Skála chert with some sinter on the surface (Fig. 9: 3).

Finally, seven stone artifacts were collected at the field of “Hrubé Podsedy” – Brno-Líšeň (former Podolí II). Almost all artifacts are made from Stránská Skála chert, except for one burnt piece of Krumlovský Les chert. The collection consists of an irregular core (perhaps a half-finished biface), four flakes and two fragments. Some of the artifacts are partially covered by sinter which could indicate the presence of loess at the site. It may be possible to verify this supposition by excavating a series of test pits – planned for 2009.

BRNO (K. Ú. LÍŠEŇ, OKR. BRNO-MĚSTO)

„Čtvrtě“. Počátek mladého paleolitu. Sídliště. Povrchový průzkum.

Na jaře roku 2007 byl při povrchovém průzkumu časně mladopaleolitické lokality Čtvrtě na geografické souřadnici 49°11'43.204"N, 16°42'18.546"E (WGS-84) nalezen atypický listový hrot vyrobený z křemene (obr. 10). Artefakt je po obou stranách opracován jemnou celoplošnou retuší.

Z prostoru paleolitických stanic v prostoru Líšně byly popsány desítky listovitých hrotů, žádný nález ale nebyl vyroben z křemene (cf. Svoboda 1987).

Závažným tématem je datace nálezů. I když byl artefakt nalezen na lokalitě mající těžiště osídlení v počátcích mladého paleolitu, nebyl zachycen ve stratifikované pozici, a proto není vyloučen ani jeho středopaleolitický (micoquienský) původ. V krajním případě může artefakt připomínat i listové hroty – dýky – z pozdního eneolitu až staré doby bronzové, avšak využitá surovina na jeho výrobu postrádá pro toto období na Moravě jakékoliv analogie.

Výskyt listových hrotů na bohunických lokalitách, tedy artefaktů typicky szeletských, nabízí hned několik interpretačních rovin, od dokladu kontaktů bohunických lovců s představiteli szeletské oikumeny (Oliva 1981), až po doklad místní výroby. Nová zjištění k této problematice přinesl roku 2002 výzkum bohunicienské lokality Bohunice-Kejbaly, kde byl mezi kamennou štěpanou industrií nalezen i odpad z výroby listových hrotů (Škrdla, Tostevin 2005). Jejich výroba tedy nebyla na bohunicienských stanicích neznámá.

Ať už přisoudíme tento nález kterémukoliv zmíněnému pravěkému období, je nesporné, že právě pro obtížnost štěpaní křemene a zároveň preciznost, s jakou je opracován, musel ve své době představovat mimořádně prestižní vý-